

OIVA-OSAAJA

OIVA-KLINIKKA JA AAC SOPIVAT YHTEEN

Puhevammaisten tulkki, kommunikaatio-ohjaaja **Henna Sillanpää** kertoo OIVA-ohjaajakoulutuksen vaikuttaneen kokonaisvaltaisesti työhönsä. Työ ei enää painotu AAC-menetelmien opettamiseen vaan siihen, että vuorovaikutus ja kommunikointi onnistuvat arjessa. ▶

MAAILMALTA

VIDEO ITSENÄISEN TOIMINNAN TUKENA

Attainment Company on tuonut markkinoille uuden videoita hyödyntävän GoVisual-sovelluksen. Sovelluksella voi tuottaa vaihe vaiheelta eteneviä videotarinoita sekä liittää videon pysäytyskuvaan tekstiä tai puhetta. Videoiden tekeminen ja editointi on sovelluksessa tehty mahdollisimman helpokäyttöiseksi. ▶

VOIMAUTTAVAA

AUSTRALIAN ERITYISKOULUISSA HYÖDYNNETÄÄN VOIMAUTTAVAA VUOROVAIKUTUSTA

Koordinaattori Louise Ruzic toteuttaa itsekin Voimauttavan vuorovaikutuksen hetkiä luokissa käydessään.

Riittävä resurssointi on edistänyt Australiassa Voimauttavan vuorovaikutuksen saamista pysyväksi osaksi koulujen toimintaa. Tikoteekin koordinaattorit Katja Burakoff ja Kaisa Martikainen vierailivat kesällä kahdessa erityiskoulussa tutustumassa koulujen koordinaattoreihin, opettajiin ja opetustapoihin. ▶

YHTEISÖT

OIVA UUDISTUU

OIVA-vuorovaikutusmallin työmuotoja ovat OIVA-prosessi ja OIVA-klinikka, joita molempia ohjaa Tikoteekin kouluttama OIVA-ohjaaja. Tikoteekissa kehitetään ja kokeillaan parhaillaan uutta OIVA-valmentajakoulutusta, joka on OIVA-ohjaajakoulutusta lyhyempi. OIVA-valmentaja ohjaa koulutuksen jälkeen OIVA-klinikkajaksoja, mutta ei OIVA-prosesseja. ▶

VIDEOVINKKI

Tikoteekin, Solakallion erityiskoulun ja Helsingin kehitysvammapoliklinikan puheterapeuttien toteuttaman Voimauttava vuorovaikutus erityiskoulussa -hankkeen toisen vuoden kokemuksista on valmistunut video: **Sinua varten II**. Videolla nähdään, millaisilla tavoilla Voimauttava vuorovaikutus on saatu eläväksi osaksi koulun arkea ja kuullaan mitä mieltä koulun työntekijät ovat toimintavasta. Videon voi katsoa YouTubesta.

LINKKIVINKKI

OIVA-ohjaajat – olettehan huomanneet, että kaikki Oivariihen työvälineet on päivitetty. Löydätte uudistetut KUVA-, KYSYMYKSI- ja KOKEILU ARKEEN -lomakkeet OIVAnetistä.

OIVALLINEN 2/2018

Kehitysvammaliiton Tikoteekin OIVA-tiedote.

Tiedotteen voi lukea ja tulostaa Tikoteekin verkkosivuilta: www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/toimintamallit/oiva/

Tietosuojaseloste
www.kehitysvammaliitto.fi/yhteystiedot/tietosuojaseloste/

Kirjoittajat: erityisasiantuntija Kaisa Martikainen ja asiantuntija Katja Burakoff

Toimitus ja taitto: suunnittelija Anu Sallinen

OIVA-klinikka ja AAC sopivat yhteen

Henna Sillanpää on paitsi OIVA-ohjaaja, myös puhevammaisten tulkki ja kommunikaatio-ohjaaja. Hän työskentelee omassa Kommunikaatio ILO -yrityksessään Keski-Pohjanmaalla. Hennan tyypillinen työviikko sisältää kommunikaatio-opetuksia ja -ohjauksia, kommunikoinnin toiminnallisia ohjauksia, muita opetustöitä sekä näihin kaikkiin valmistautumista. Parhailaan mielellään on myös yksi OIVA-klinikakajako.

Henna valmistui OIVA-ohjaajaksi keväällä 2018. Kysimme, miten hän on hyödyntänyt OIVA-ohjaajakoulutustaan.

”Koin koulutuksen aikana heräämisen vuorovaikutuksen tärkeydelle ja sille, miten vuorovaikutuksen onnistuminen on kaiken kommunikoinnin pohja. Huomaan kiinnittäväni yhä enemmän huomiota tähän, vaikka olisinkin yhteisössä opettamassa tuki- viittomia tai jotain muuta kommunikointimenetelmää. Tarkkailen opetustilanteissa sekä omaa että asiakasperheitten tapaa olla vuorovaikutuksessa. Mietin näitä hetkiä myös jälkeen päin hakemalla mielikuvan siitä, miltä tilanne olisi näyttänyt videolla: Miksi opetushetki onnistui? Mitä minä tein, että siinä onnistuttiin? Mitä asiakas tai perhe teki? Mitä vien tästä seuraavaan opetuskertaan? M-alkuiset, avoimet kysymykset ovat usein mielessä. Työtapani on muuttunut AAC-menetelmän opettamisesta vuorovaikutuksen ohjaamiseen menetelmän avulla.”

”Samanlainen muutos on tapahtunut myös kommunikaatio-opetuksen ja -ohjauksen päätöksissä, joita saan vammaispalvelusta. Aikaisemmin päätöksessä saattoi lukea *tukiviittomien opetus*, mutta nykyisin minulta pyydetään vastaavassa tilanteessa tukiviittomien opetusta ja vuorovaikutuksen tukemista. Koen, että tämä on tärkeää. Viittomamerkkien oppiminen itsessään ei ole mielestäni ratkaisevaa. Tunnen onnistuneeni työssäni, kun opettamiani viittomia käytetään arjessa ja ne tukevat yhteistä vuorovaikutusta.”

”Uskon, että omalla aktiivisuudellani ja yhteydenottoillani on ollut merkittävä vaikutus siihen, että vammaispalveluissa tehdyt

päätökset ovat muuttuneet tähän suuntaan. Olen esitellyt OIVA-vuorovaikutusmallia ja kertonut vuorovaikutuksen tärkeydestä alueeni sosiaalityöntekijöille, sosiaaliohjaajille ja kuntoutusohjaajille. Olen ollut yhteydessä myös kuntoutussuunnitelmien ja -suositusten laatijoihin, kuntoutuspäätöksiä tekeviin työntekijöihin ja perheitten kanssa työskenteleviin ammattilaisiin.”

”Ajatus videon hyödyntämisestä puhevammaisten ihmisten vuorovaikutuskumppaneiden ohjaamisessa on saanut paljon positiivista keskustelua aikaan. Toivon mukaan tämä innostuminen näkyy tulevaisuudessa siinä, että saan toteuttaa yhä enemmän OIVA-klinikakajakoja asiakkaitteni yhteisöille.”

”OIVA-klinikka sopii hyvin myös AAC-keinoilla kommunikoivien ihmisten ja heidän läheistensä ohjaamiseen. Vuorovaikutus- ja kommunikointitapa muuttuvat, kun mukaan otetaan kommunikointikansio, tuki- viittomat tai jokin muu AAC-keino. Joskus asiakkaiden voi olla vaikeaa hahmottaa, miten kommunikoinnin saa sujumaan.”

”Teen mielelläni toiminnallisia tehtäviä, pelaan ja leikin yhdessä asiakkaan ja hänen perheenjäsentensä kanssa. Näissä hetkissä harjoittelemme samalla vuorovaikutusta sekä kommunikointia AAC-keinolla. Tallennan tilanteita videolle ja katsomme jälkeenpäin yhdessä, mitä tekemällä videon henkilöt saivat vuorovaikutuksen onnistumaan. Arkiset yhdessä olemisen ja toimimisen hetket ovat parhaita opetustilanteita.”

MAAILMALTA

Video itsenäisen toiminnan tukena

Videoiden käyttömahdollisuudet lisääntyvät ja helpottuvat entisestään tekniikan kehittyessä. Attainment Company, jonka tuotteista GoTalk-puhelaitteet sekä GoTalk NOW -sovellus ovat Suomessakin laajasti käytössä, on tuonut markkinoille uuden videoita hyödyntävän GoVisual-sovelluksen. Sovelluksella voi tuottaa vaihe vaiheelta eteneviä videotarinoita sekä linkittää videon pysäytyskuvaan joko tekstiä

tai puhetta. Videotarinaa ja puhelaitteomaisuutta apuna käyttäen puhevammaisen ihmisen voi osallistua keskusteluun ja kertoa kuulumisistaan, harjoitella lukemista tai opetella tekemään asioita entistä itsenäisemmin. Sovelluksen kokeiluversion voi ladata AppStoresta ja YouTubeista löytyy ohjeita videoiden tekemiseen. Android-laitteille löytyy vastaava EasyVSD-sovellus.

Videoitujen toimintaohjeiden teko tehty mahdollisimman helpoksi

Moni kehitysvammaisen ja autismikirjon ihmisen tarvitsee muistuttelua, kuvitettuja toimintaohjeita ja sanallista rohkaisua päivittäisten toimien ja työtehtävien tekemiseen. Uuden sovelluksen avulla harjoiteltava asia on mahdollista esittää video- muodossa.

Käyttäjä voi videoidun toimintaohjeen avulla edetä tehtävässään itsenäisesti, vaihe vaiheelta: katsoa videolta, mitä ensiksi tehdään, hyödyntää automaattista pysäytyskuvaa ja kuulla siihen liitetyn puhutun ohjeen tai lukea lyhyen ohjetekstin, suorittaa tehtävän ja katsoa laitteeltaan seuraavan toimintaohjeen. Myös videoiden tekeminen ja editointi on sovelluksessa tehty mahdollisimman helpoksi.

Heinäkuussa järjestetyssä kansainvälisessä ISAAC-konferenssissa oli esillä tutkimus, jonka perusteella näyttäisi, että videoidut toimintaohjeet voivat lisätä merkittävästi käyttäjien osallistumista sekä itsenäistä suoriutumista elämässään ja vaikutukset ovat pysyviä vielä pitkään harjoittelujakson jälkeenkin.

Aiheesta voi lukea lisää:

<https://rerc-aac.psu.edu/development/d2-developing-aac-technology-to-support-interactive-video-visual-scene-displays/>

Australian erityiskouluissa hyödynnetään voimauttavaa vuorovaikutusta

Australiassa Voimauttavaa vuorovaikutusta käytetään opetusmenetelmänä yli 150 erityiskoulussa. Suomalaiset koordinaattorit **Katja Burakoff** ja **Kaisa Martikainen** vierailivat heinäkuun lopulla kahdessa erityiskoulussa tutustumassa siihen, millaisilla tavoilla paikalliset koordinaattorit **Sue Lowry** ja **Louise Ruzic** ovat saaneet toimintavan pysyväksi osaksi koulujensa toimintaa. Molemmat mainitsivat yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä resurssoinnin: ”Opettajan työtehtävien lisäksi meillä on joka viikko yksi kokonainen työpäivä pelkästään Voimauttavalle vuorovaikutukselle.”

Southport Special School on yksi Queenslandin suurimmista erityiskouluista ja koulun 220 oppilaasta suuri osa hyötyy Voimauttavasta vuorovaikutuksesta. Sue Lowry kertoi, että koulussa jokainen työntekijä saa ohjausta ja jokaisen lapsen vuorovaikutustaitoja arvioidaan säännöllisesti: ”Tiistai- ja perjantaiammut on pyhitetty videoiden katselulle ja yhteiselle keskustelulle. Työntekijät näyttävät vuorollaan otoksia onnistuneista vuorovaikutushetkistään ja saavat palautetta toisiltaan. Pohdimme myös yhdessä, missä asioissa lapsi on mennyt eteenpäin ja miten jatkamme, jos kehitys tuntuu jostain syystä pysähtyneen.”

Lapsilähtöistä, kehityksellistä oppimiskäsitystä hyödynnetään kaikessa opetuksessa ja koulu on uudistanut erityisesti matematiikan ja äidinkielen opetustapojaan: ”Ajattelempa, että lapsi oppii näitäkin asioita vain tekemällä ja vuorovaikutuksessa olemalla. Havainnoimme tarkasti, mistä lapsi on kiinnostunut ja minkä käsitteen harjoittelu on hänelle ajankohdasta. Meidän tehtävämme on liittyä mukaan ja keksiä erilaisia tapoja harjoitella asiaa kanssamme. Näissäkin hetkissä Voimauttava vuorovaikutus on tärkein työvälineemme.”

Mount Ommaney Special Schoolin koordinaattori Louise Ruzic näkee lapsen van-

hemmat ja koulun aikuiset tärkeänä lapsen oppimista tukevana voimavarana: ”Järjestän jokaisen kouluvuoden alussa Voimauttavan vuorovaikutuksen työpajan ja lisäksi kuuden viikon jaksoissa lyhyitä tapaamisia, joissa jokaisessa perehdytään tarkemmin yhteen vuorovaikutusta vahvistavaan elementtiin. Perheille on oma koulutuksensa ja tapaan lisäksi jokaisen lapsen vanhemmat kaksi kertaa vuodessa.” Videointi ja videohavainnointi ovat Louiselle tärkeitä työvälineitä: ”Vierailen keskiviikkoisin luokissa videoimassa ja ohjaamassa työntekijöitämme. Joskus saatan itsekin tehdä Voimauttavaa vuorovaikutusta lapsen kanssa. Pysin järjestämään aikatauluni niin, että katsomme videon ja keskustelemme havainnoistamme heti tilanteen jälkeen tai myöhemmin saman päivän aikana.”

YHTEISÖT

OIVA uudistuu

OIVA-ohjaajakoulutuksessa osallistuja saa toimivia työvälineitä puhevammaisten ihmisten yhteisöjen voimavaralähtöiseen, videopohjaiseen ohjaamiseen. Valmistuttuaan hän voi ohjata työntekijätiimeille OIVA-prosesseja, jotka vahvistavat ihmislähtöistä vuorovaikutuskulttuuria. Lisäksi OIVA-ohjaaja saa työvälineekseen OIVA-klinikan, jossa paneudutaan yhden ihmisen osallisuuden ja aloitteellisuuden vahvistamiseen ja johon osallistuu puhevammaisen ihminen ja hänen läheisensä – esimerkik-

si vanhemmat, kuntouttajat ja työntekijöitä yhteisöstä, jossa puhevammaisen ihminen on asiakkaana.

OIVA-ohjaajat, joiden työnkuvaan omassa organisaatiossa sisältyy puhevammaisten ihmisten yhteisöjen konsultointia, saavat OIVAn molemmat työmuodot luontevasti sopimaan omaan työhönsä.

Jokaiselle OIVA-ohjaajakurssille osallistuu myös yksityisiä ammatinharjoittajia kuten puheterapeutteja tai puhevammaisten tulkkeja. He kertovat, että koulutuksen aikana opitut videopohjaiset – ja muut ohjaustaidot hyödyttävät heitä kaikessa asiakastyössä. OIVAn työmuodoista he kuitenkin käyttävät koulutuksen jälkeen pääasiassa OIVA-klinikkaa.

Puhevammaisten ihmisten läheisten asiakas- ja voimavaralähtöiseen ohjaamiseen on vain vähän koulutusta tarjolla. OIVAsa olemme löytäneet hyviä, tutkitusti toimivia työskentelytapoja, joita olisi hyvä saada nykyistä laajempaan käyttöön. Vuoden kestävä OIVA-ohjaajakoulutuksen rinnalle tarvitaan uusia vaihtoehtoja.

Tikoteekki on käynnistänyt Kommunikointikeskus Arjen kanssa kokeiluprojektin, jossa kehitetään OIVA-klinikan valmentajakoulutus. Videon hyödyntäminen ohjauksessa on OIVAn ydintä. Jokainen OIVA-ohjaaja tietää, miten voimakas ja vaikuttava työväline video on. Sen käyttäminen voimavaralähtöisesti edellyttää ohjaajalta herkkyyttä ja taitoja, joita opiskellaan ohjaajakoulutuksessa yksityiskohtaisesti. Kokeiluprojektin jälkeen arvioimme, tuottaako selvästi OIVA-ohjaajakoulutusta lyhyempi OIVA-klinikan valmentajakoulutus ammattilaisille riittävät taidot videopohjaiseen läheisten ohjaamiseen.

Mikäli kokeiluprojektista saadut kokemukset ovat myönteisiä, Tikoteekki alkaa tarjota OIVA-klinikan valmentajakoulutusta kaikille ammattilaisille, jotka haluavat lisää työvälineitä puhevammaisten ihmisten läheisten ohjaamiseen.

OIVA-verkosto ja OIVA-netti säilyvät edelleen OIVA-ohjaajien, -yhdyshenkilöiden ja -kouluttajien yhteistyön alustoina. Sen sijaan OIVA-verkostopäiviin saamme kenties jatkossa OIVA-valmentajikin mukaan rikastamaan keskusteluaamme.

OIVA-verkosto

Tikoteekin kouluttamat OIVA-ohjaajat ja heidän työnantajaorganisaationsa muodostavat OIVA-verkoston. Verkostoon kuuluvien organisaatioiden OIVA-ohjaajat voivat ohjata yhteisöjen pienryhmiä OIVA-vuorovaikutusmallin mukaisesti.

OIVA-verkoston jäsenet

- Kehitysvammaliitto ry, Tikoteekki
- Kehitysvammaliitto ry, Kansalaisuusyksikkö
- Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri (Eksote) /Perhe- ja sosiaalipalvelut/ Vammaispalvelut
- Eteva-kuntayhtymä
- Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto, Kontulan monipuolinen palvelukeskus
- Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto, Sairaala-, kuntoutus- ja hoivaosasto, Kuntoutuksen osaamiskeskus
- Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto, Perhe- ja sosiaalipalvelut, Vammaistyö
- Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä
- Kommunikaatio ILO
- Kommunikointikeskus Arki Oy
- Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän sosiaalipalvelujen vastuualue
- Lyhty ry
- Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, Ruskis
- Oulun kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi, Asumis- ja päiväpalvelut
- Perhon kunta
- Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, toimialue 6
- Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä/sosiaalipalvelut/ Kehitysvammahuolto
- Rinnekoti-Säätiö
- Satakunnan sairaanhoitopiiri, sosiaalipalvelujen toimialue
- Tampereen kaupunkilähetys ry
- Tmi Sanna Koivisto
- Tmi Sari H. Juhala
- Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi, Kuntoutumispalvelujen tulosalue/ Vammaispalvelut
- Vantaan kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi, Terveyspalvelut, Kuntoutus / Puheterapia
- Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus KTO

OIVA-tiedotus uudistuu

Luet viimeistä pdf-muotoista Oivallinen-tiedotetta. Jatkossa OIVAn aihepiiriin liittyvät ajankohtaiset asiat löytyvät sähköisestä Tikonen-lehdestä.

Tikonen on Kehitysvammaliiton tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus Tikoteekin verkkolehden Lehti on maksuton ja ilmestyy kolme kertaa vuodessa. Tikosessa on juttuja ajankohtaisista puhevammaisuuteen, avustavaan tietotekniikkaan, kommunikointiin ja vuorovaikutukseen liittyvistä aiheista.

Lehti on luettavissa osoitteessa tikonen.fi. Samasta osoitteesta voit tilata sähköpostiisi uutiskirjeen, jossa kerrotaan uuden Tikosen pääaiheet lehden ilmestyessä.

